

КОНВЕНЦИЯТА ЗА МАЛЦИНСТВАТА НЕ ОЗНАЧАВА СЕПАРАТИЗЪМ

С Антонина Желязкова, директор на Международния център по проблемите на малцинствата и културните взаимодействия, носител на наградата "Паница" за 1997 г., разговаря Тони Николов

- Г-жо Желязкова, какви проблеми поставя пред нашата страна Европейската конвенция за малцинствата?

- В последните години нееднократно се опитвам да успокоя нашата общественост, че не бива да се трупат излишни страхове около Рамковата конвенция за малцинствата. Защото по-голямата част от ангажиментите, които всяка една уважаваща себе си европейска страна трябва да изпълни към своите малцинства, ние на практика сме ги изпълнили. Знаете, че след 1989 г. с бързи темпове започнаха да се възстановяват правата и свободите на нашите етнически и религиозни общности. Беше върнато правото да се изучава майчиният език, правото за издаването и разпространяването на съответната литература, правото на свободно вероизповедание. Започнаха да се възстановяват и дори да се строят нови храмове. Върнати бяха някои радиопредавания, които съществуваха и по-рано, но в един момент бяха спрени. Т.е. бих казала, че в България се наблюдава напълно задоволително отношение към отделните етнически и религиозни общности, възстановени са основните права и Рамковата конвенция не е нищо повече от един формален акт.

- Откъде тогава идват опасенията?

- Това, което тревожи хората, е един дълъг терминологичен спор, който по принцип се водеше във всички европейски страни, където се изработваха текстовете на конвенцията. Той се отнася до самия термин национално малцинство и до това по какъв начин трябва да фигурира този термин. Веднага бих искала да кажа, че тук също се натрупват различни страхове. Защото отделните страни не постигнаха принципно съгласие относно терминологията. Всяка една страна - което се обяснява и със спецификата на съответния език - има свой възглед за тези неща. Така че, когато подписваме Рамковата конвен-

ция за малцинствата, това съвсем не означава, че ние приемаме терминологията за национални малцинства в България. В нашата конституция е записано и ние използваме термините етнически и религиозни общности. И аз не виждам нищо лошо в това. Макар така да изразяваме същото нещо, но по по-дълъг начин.

- Какво точно изразява национално малцинство?

- Това просто означава, че една група от хора е по-малка от останалите групи, но никога не съм виждала нищо страшно в това да се каже, че в България има етнически или религиозни малцинства. А подписването на конвенцията в никакъв случай не ни обвързва или задължава да заявим, че в нашата държава има национални малцинства. Ние и напред ще продължим да използваме нашата терминология, без това с нещо да ни заплашва.

- Има обаче страхове от сепаратизъм.

- В никакъв случай не виждам подобна заплаха. Повече от десет години се занимавам с малцинствата в България и много добре знам, че те нямат никаква нагласа към сепаратизъм. Такива нагласи у нас просто няма. Хората много добре знаят, че за да върви животът в България, трябва да текат нормални интеграционни процеси. Какво стана от това, че всичките ни малцинства започнаха да изучават майчиния си език? Това е една напълно нормална тенденция в края на XX в. На практика децата и младежите, след като усвоят майчиния си език, предпочитат да изучават някои от международните езици, за да могат да се развият по-нататък. Имам предвид най-вече турците, тъй като арменците и евреите са много здраво интегрирани. Но и при тях се наблюдава желание да усвоят българския език, защото това е пътят след това да бъдат равнопоставени на трудовия пазар. Тъй като доброто владение на езика е предпоставка за получаване на добро образование, а само това прави човека конкурентоспособен на пазара на труда.

- Не смятате ли, че могат изкуствено да бъдат разпалени противоречия в някои региони?

- Не виждам основания за това. Знаете, че при последното преброяване през 1992 г. всички хора получиха правото за пръв път и съвършено свободно да се самоидентифицират. Да се назоват такива, за каквито се мислят. Трябва да ви кажа, че това дори даде

някакви неточни резултати. Защото една част от турски говорещите роми заявиха, че са турци. А друга част се обявиха за българи. Така че преброяването не даде реалната цифра на ромската общност в България. Давам този пример, за да покажа, че всеки имаше правото да се обяви за такъв, какъвто се чувстваше. Що се отнася до честите спекулации с Пиринска Македония, преброяването даде възможност на тези, които се чувстват македонци, да се определят като такива. Резултатите показаха, че това са едва три-четири хиляди души. А става дума за огромен регион, където хората наистина се чувстват българи: там има хора, които се идентифицират и като българи мюсюлмани, има и роми. Но не виждам какви притеснения може да събужда този регион, който си е изконна българска земя с изконно българско население.

- Някои експерти смятат, че тази конвенция не дава нищо повече от Международната харта за правата на човека.

- Аз също мисля така. И не виждам какво особено тя може да промени. Междуетническите отношения в България са много добри. Негативните стереотипи към етническите общности непрекъснато се стесняват. Може би това, което лично на мен не ми достига като дългогодишен правозащитник е, че бих искала да има и телевизионно време за нашите малцинства. Вероятно подписването на конвенцията може да реши този въпрос и да осигури съответните телевизионни програми за нашите етнически общности, което го има навсякъде по света. Но не виждам нищо страшно в това. нито пък мога да приема, че подписването на конвенцията би докарало на България някакви неприятности. По-скоро се присъединяваме към целия нормален свят.

- Подписването на конвенцията ще предостави ли на България възможност да облекчи положението на българските общности в другите страни?

- Разбира се, че е така. Понеже през последните седем години нашите политици най-вече в предизборна обстановка се сещаха за правата на българските малцинства в чужбина. И едва тогава се повдигаше този проблем. Аз мисля, че подписването на конвенцията може да изличи това противоречие. И тогава нашите политици с открити лица биха могли да се обявят за политическите, образователните или културните права на нашите малцинства в чужбина. ♦